

Research Paper

A qualitative investigation of the self-efficacy affected by the religious identities of secondary school students in the context of cultural capital. (according to the grounded theory method)

Maghsood Farastkhah ^{1*}, Ali Akbar Saberi ²,

1. Professor of planning Institute for Research and Planning in Higher Education(IRPHE),Tehran, Iran/
e-mail: m_farasatkah@irphe.ir

2. PhD student of Cultural Sociology, Islamic Azad University, Research Sciences Unit, Tehran, Iran. e-mail:
aliakbar.saberi@yahoo.com

Received: 20/09/2024

Accepted: 27/11/2024

PP:1-20

Abstract

Introduction: Self-efficacy is an inner feeling and desire related to the capabilities and performance of activities by a person. The path and source of self-efficacy is self and identity in the personal, social, religious and religious fields, which can grow in the field of social action and in the flow of cultural capital. The purpose of this research is to investigate the effect of different types of religious identities on the self-efficacy of secondary school boys in Shahrood city.

Research methodology: The present qualitative research was conducted using Bourdieu's conceptual framework and data-based method (systematic version), using a purposeful sampling framework.

The participants in this research are students, parents, teachers, school administrators in the city of Shahrood, who were selected through a non-random, targeted, stratified quota sampling method and based on the purpose of the study. The research data was collected through semi-structured interviews with 18 people from the research panel. Data analysis has been done using step-wise coding method (open, central and selective) in the form of Strauss and Corbin paradigm model. In addition, Goba and Lincoln criteria were used to calculate the validity and reliability of the research.

Findings: It includes 18 selected categories that are organized in the form of a paradigm model with a central phenomenon (self-efficacy (academic performance and social life) of the second high school male students of Shahrood city), which is extracted from interviews with students, parents and teachers.

Conclusion: The content of the model shows that self-efficacy is created at the same time as a person is born and is completed with personal, social and cultural development. The result of self-fertilization caused by identity, especially religious and spiritual identity, is influenced by cultural capital, In traditional religiosity, self-efficacy is fixed and obvious, and in pluralistic religiosity, it is striving, restless and progressive.

Keywords:

self-efficacy,
cultural capital,
religious identity,
grounded theory

Citation: Farasatkah,M, Saberi.(2024). A qualitative investigation of the self-efficacy affected by the religious identities of secondary school students in Shahrood city, in the context of cultural capital. (according to the grounded theory method). **Journal of Ahsan Education, Vol 1, No 1, pp1-20**

Corresponding author: Maghsood Farasatkah

Address: Institute for Research and Planning in Higher Education (IRPHE), Tehran, Iran

Email: m_farasatkah@irphe.ir

بررسی کیفی خود اثربخشی متأثر از هویت‌های دینی دانش آموزان متوسطه دوم در بستر سرمایه فرهنگی (یک تحقیق داده بنیاد)

مقصود فراستخواه^۱، علی اکبر صابری^{۲*}

۱. استاد موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، تهران، ایران.

۲. دانشجوی دکتری جامعه شناسی فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران. ایران

چکیده

مقدمه و هدف: خوداثربخشی، حس و خواست درونی در ارتباط با توانمندی‌ها و انجام فعالیتها توسط فرد است. مسیر و منبع خوداثربخشی، خود و هویت در عرصه‌های فردی، اجتماعی، دینی و مذهبی می‌باشد که در میدان عمل اجتماعی و در جریان سرمایه‌های فرهنگی می‌تواند رشد یابد. هدف در این پژوهش بررسی اثر انواع هویت‌های دینی بر خود اثربخشی دانش آموزان پسر متوسطه دوم شهر شاهرود است.

روش شناسی پژوهش: پژوهش کیفی حاضر، با استفاده از چارچوب مفهومی بوردیو و به روش داده‌بنیاد (نسخه سیستماتیک)، با استفاده از چارچوب نمونه‌گیری هدفمند، به انجام رسیده‌است.

مشارکت‌کنندگان در این پژوهش، دانش آموزان، والدین، دبیران، عوامل اجرایی مدارس در شهر شاهرود می‌باشند که از طریق روش نمونه‌گیری غیرتصادفی، هدفمند، سهمیه‌ای طبقه‌ای و بر اساس هدف مورد مطالعه انتخاب شده‌اند. داده‌های تحقیق نیز از طریق مصاحبه نیمه‌ساخت‌یافته و با ۱۸ نفر از پندل تحقیقی، گردآوری شده‌است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش کدگذاری مرحله‌مند (باز، محوری و انتخابی) در قالب مدل پارادایمی اشتراوس و کوربین صورت گرفته است.

همچنین جهت برآورد روایی و پایایی تحقیق از معیارهای گوبا و لینکلن استفاده شده‌است

یافته‌ها: شامل ۱۸ مقوله منتخب است که در قالب مدل پارادایمی با پدیده‌ی محوری (خود اثر بخشی (عملکرد تحصیلی و زندگی اجتماعی) دانش آموزان پسر متوسطه دوم شهر شاهرود)، تنظیم شده و مستخرج از مصاحبه با دانش آموزان، اولیا و مربیان می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری: محتوای مدل نشانگر آنست که خوداثربخشی با تولد انسان به وجود آمده و با رشد فردی، اجتماعی و فرهنگی به اكمال می‌رسد. کم و کیف خواثربخشی برگرفته از کم و کیف هویت به خصوص هویت دینی و معنوی، تحت تاثیر سرمایه‌های فرهنگی می‌باشد، که در دینداری سنتی خواداثربخشی ثابت و مشخص است و در دینداری متکثر در تکاپو، بی‌قرار و ترقی‌خواه است.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۰۷

شماره صفحات: ۱-۲۰

واژه‌های کلیدی:

خوداثربخشی، سرمایه فرهنگی، هویت دینی، تئوری داده بنیاد

استناد: فراستخواه، مقصود. صابری، علی‌اکبر. (۱۴۰۳). بررسی کیفی خود اثربخشی متأثر از هویت‌های دینی دانش آموزان متوسطه دوم شهر شاهرود، در بستر سرمایه فرهنگی. (یک تحقیق داده بنیاد). فصلنامه علمی تعلیم و تربیت احسن، دوره اول، شماره یک، شماره صفحات ۱-۲۰

* نویسنده مسئول: مقصود فراستخواه

نشانی: موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، تهران، ایران

پست الکترونیکی: m_farasatkah@irphe.ir

مقدمه

خوداثربخشی، حس درونی فرد است راجع به توانمندی‌هایش در انجام، و فرجام فعالیتها و اقدامات. و در دنیای امروز عوامل بسیاری بر این خوداثربخشی موثرند از جمله عوامل فردی، ساختاری، آموزشی و عوامل فرهنگی. (Ezheii,2014). در این بین، تاثیرگذارترین عوامل موثر بر خوداثربخشی به کیفیت هویت و شخصیت، مربوط به عوامل فردی و ارزش‌های حاکم بر شخصیت و به ویژه شخصیت و هویت دینی راجع است.

هویت فردی و هویت دینی مطابق تئوری انتخاب می‌تواند بر سایر هویتها، و به ویژه هویت دینی اعمال گردد و آن نیز کیفیت خوداثربخشی دانش‌آموزان را رقم بزند. در بیان مفهوم هویت باید گفت، هویت، سازه‌ای روانی اجتماعی و همان تفاوت و تمایزی است که بین فرد و دیگران از جهت طرز فکر و عقاید و .. احساس می‌شود. (Moosavi monfared, 2015).

اشاره ما بر این است که بین هم سالان، مدرسه و رسانه (از عوامل اجتماعی شدن)، با هویت نوجوانان رابطه وجود دارد و هم سالان بیشترین نقش را دارد. (Abdee moulai,2014).

هویت مذهبی و دینی به ماهیت و تاریخ ادیان، تاریخ جنبش‌های مذهبی و نوع عقاید دینی مربوط می‌شود. در سنجش هر هویت دینی باید به ترجیحات دینی، نوع طبقه‌بندی ارزش‌ها و نگرش‌های مذهبی آنها توجه کرد. (Hajiani,2009).

از طرفی هویت دینی جوانان رابطه‌ای وثیق با هویت و تشخیص دانش‌آموزان داشته و تابعی از آن می‌باشد. (Abbasi,2014).

جنکیز در کتاب هویت اجتماعی، تعریف هویت را اینگونه آورده است: « هویت یک فرایند است و همواره با معنا ارتباط دارد و معنا خصلت ذاتی اشیاء نیست بلکه در ارتباط با اشیاء و واژه‌های دیگر به دست می‌آید».

و در نهایت هویت اخلاقی، دینی رابطه‌ای مثبت و معنادار با سازگاری تحصیلی و در نتیجه خود کارآمدی دانش‌آموزان دارد و بر آنها اثرگذار است. (Jana abadi,2023).

همچنین است رابطه مستقیم و معنادار متغیرهای هویت ملی، سرمایه اجتماعی و هویت قومی با میزان دینداری. (Khan Mohammadi,2020).

زمان جوانی با موضوعاتی چون پرسشهای فراوان مطالبات و هیجانات فراوانی همراه است. بسیاری از دانشمندان معتقدند دوره جوانی دوره ظهور احساسات مذهبی و شکفتن گرایشات ایمانی و اعتقادی اخلاقی است. (Gaemi,2008).

و این کمک می‌کند تا دانش‌آموزان با شخصیت شکل گرفته و نضج یافته از شرایط اجتماعی و هویت دینی و اعتقادی کیفیت خوداثربخشی خود را صورت‌بندی نمایند.

خوداثربخشی دانش‌آموزان از حیث زندگی اجتماعی و عملکرد تحصیلی ایشان مسئله‌ای است که علیرغم اینکه در نظام اسلامی و قالب هویت‌های دینی به سر می‌بریم، ولی به دلایل مختلف جامعه شناختی دستخوش تغییراتی است. این تغییر و تلاطم را از نگاه آنها به مسائل زندگی و تحصیلی می‌توان دریافت. نتایج عملکرد تحصیلی و فرجام تحصیلات دانشگاهی و همچنین مسائل زندگی اجتماعی، خانوادگی و همه‌ی اینها، نظر در باب خوداثربخشی موثر دانش‌آموزان را دچار شائبه می‌کند و این مسئله را به ذهن متبادر می‌کند که خوداثربخشی دانش‌آموزان کاهش یافته و یا محل تامل و دغدغه ایشان قرار گرفته است.

درخصوص دین و جایگاه آن نیز باید گفت، از نقطه نظر مردم‌شناسی و جامعه‌شناسی دین یک واقعیت تاریخی- اجتماعی و نهادی چون دیگر نهادها مثل دولت، موسسات اقتصادی، خانواده و دانشگاه است. (Farasatkah,1998).

دینداری وابستگی تام به دین دارد و فرد دیندار با درجات متفاوت می‌کوشد خود را به یک منبع فیاض که از نظر وی در دین متبلور است هم ذات گرداند و بر این اساس میزان و جهت هم ذات انگاری فرد با دین مورد نظر وی دین‌داری او را روشن می‌سازد. (Ganji & Helali sotoodeh,2011).

واقعیت امروز دانش‌آموزان، عوامل اجتماعی موثر بر آنها، و خود اثر بخشی (عملکرد های تحصیلی و زندگی اجتماعی) ایشان با دیروز و فردایشان متفاوت است و اقتضائات خاص خود را دارد. و بر همین منوال است که ساخت اجتماعی واقعیت دیروز با امروز و فردا متفاوت است، همه چیز معروض نقد است ساخت اجتماعی امروز مرکز گریز است و چندذهنی و میان ذهنی است. دیگر یک ذهن ناب نداریم بنابراین انحصارگرایی دینی نیز رنگ می‌بازد. (Farasatkah, 2010).

از میان این واقعیات اجتماعی، سرمایه‌ی فرهنگی در میدان‌های مختلف (بسترهای اجتماعی مختلف)، متفاوت عمل می‌کند، بنابراین ارزش سرمایه‌ی فرهنگی بسته به میدانی که در آن عمل می‌کند، تغییر می‌یابد. باید گفت سرمایه‌ی فرهنگی موضوعاتی چون هویت و شخصیت، طبقه‌ی اجتماعی، آموزش، نابرابری، قدرت، طرد و محرومیت و امثالهم را شامل می‌شود. همچنین اصطلاح دین بدون دین دریدا استعاره‌ای است برای توضیح دین‌ورزی امروز. برگر نیز در کتاب ذهن بی‌خانمان این اشارت را دارد و ذهن بی‌خانمان امروز ممکن است برای برون شدن از این کثرت آشفته بخواند از فکر تفرقه بازآید و مجموع بشود و به نوعی بی‌ایمانی و دین‌ورزی گرایش بکند اما با ابهام‌های دنیای پسامدرن مواجه خواهند شد. پس دین‌ورزی و ساخت هویت‌های دینی هست اما نه لزوماً بر یک منوال واحد.

گفتارهای متکثر شالوده ساختارها را می‌شکند و در این ساختار شکنی شالوده‌ها دین نیز بی‌نصیب نمی‌ماند.

در ارتباط با گونه‌شناسی دینداری افراد، (Hasan pour, 2014)، ضمن بیان دیدگاه‌های مختلف (به شرح جدول ذیل)، نقد خود را بیان داشته‌است.

جدول شماره ۱: گونه شناسی دینی، برگرفته از مقاله پژوهشی (Hassanpour, 2014)

شماره	محقق	الگوی گونه‌شناسی	معیار گونه‌شناسی	نوع رهیافت
۱	کدیور ۸۵	سنتی / سنت گرایانه / بنیادگرا / نواندیشانه	شیوه مواجهه با سنت نبوی	معرفت شناسانه
۲	مجتهد شبستری ۸۱	قرائت رسمی از دین / قرائت انسانی از دین	تفسیر متون	
۳	سروش ۷۸	مصلحت اندیشی / معذت اندیش / تجربه اندیش	عقل و میزان قبض و بسط آن	
۴	ملکیان ۷۸	بنیادگرا / تجددگرا / سنت گرا	مواجهه با مدرنیته و میزان استفاده از عقل استدلال گر	
۵			روش	
۶	اسدی	عاطفی / عرفانی / مناسکی / شریعت مدارانه / اخلاقی فردی / اخلاقی جمعی / جامع	کیفی و با ابزار پرسشنامه	
۷	فراستخواه ۸۶	ترکیبی / بریکولاژ / پسامدرن	مشاهده مشارکتی و مصاحبه عمیق اکتشافی	
۸	خسروخواهر ۲۰۰۷	سنتی / بازنگرانه / سکولار / عامه	کیفی - مصاحبه	
۹	غلامی زاده بهبهانی ۸۵	موازی / مومنین بی عمل / همنوای فصلی به مثابه احساس دینی / اخلاق گرایی / افراد بیگانه با دین	کیفی - مصاحبه عمیق	

	فرتحلیل یافته‌ها- مصاحبه	فردگرا	آروین ۸۴	۱۰
	پدیدار شناسی/ کیفی/ مصاحبه	ضد و غیر دیندار/ عوامل ابزاری/ ترکیبی نوین/ الهیاتی/ سکولار/ لاتیک	نیک پی و خسروخاور ۸۲	۱۱
	کیفی- مصاحبه	عر فانی/ فرهنگی/ ایدئولوژی یک/ مدرن/ ترکیبی/ معنوی/ مردمی	محمدی ۸۲	۱۲
کیاسی- کمی	کمی - پرسشنامه	غیر رسمی/ فقهی سیاسی/ مناسکی/ تعهدی عقلی/ کثرت گرا/ ترکیبی/ بی واسطه	گنجی و هلالی ۹۰	۱۳
	کمی - پرسشنامه	غیر رسمی/ فقهی سیاسی/ مناسکی/ تعهدی عقلی/ کثرت گرا/ ترکیبی/ بی واسطه	هوشنگی	۱۴
	کمی - پرسشنامه	سکولار/ متجدد/ عوامانه/ رادیکال	شایگان ۸۶	۱۵
	کمی - پرسشنامه	خصوصی/ تکثرگرا/ گزینشی گر	توسلی و مرشدی ۸۵	۱۶
	کمی - پرسشنامه	شریعتی یا ظاهری/ اجتماعی/ باطنی	حبیب زاده ۸۴	۱۷
	کمی - پرسشنامه	مبتنی بر ابعاد دینداری/ راواسطه- بی واسطه/ رسمی- غیر رسمی/ سنتی/ پویا/ ایدئولوژیک- غیر ایدئولوژیک	میرسندسی ۸۳	۱۸
	کمی - پرسشنامه	دینداری بی شکل	آزاد ارمکی و غیاثوند ۸۱	۱۹
	کمی - پرسشنامه	سنتی/ سکولار/ نیت پاک/ تکثرگرا/ قومیت گرا	ملاحسنی ۸۱	۲۰
	کمی - پرسشنامه	دینداری سکولار	نیک پی ۸۰	۲۱
	کمی - پرسشنامه	اسلام گرایی رادیکال/ سنت گرای جدی طرد گرا/ همسازگرا/ سکولارسیم معتدل و افراطی	ویلیام شپرد	۲۲

با تو صیفی که در باب اقسام دینداری گذشت و برای حصول به نتیجه مورد نظر دینداری را در دو بعد دینداری سنتی و دینداری متکثر(مدرن) دسته بندی و پیگیری می‌کنیم.

هویت های دینی و معنوی افراد جامعه نیز متبلور در سرمایه فرهنگی می-باشد و سرمایه فرهنگی با مشخصه رشد فرهنگی دارای دوشاخه معرفت و شریعت (دینی) نیز می‌باشد. (Dehghanpour farashah, 2020)، و موجب خود اثربخشی دانش آموزان در خانه و مدرسه می‌شود. سرمایه فرهنگی بنا به تعریف، مجموعه ای از روابط، معلومات و امتیازات است که فرد، برای حفظ کردن یا به دست آوردن یک موقعیت اجتماعی از آن استفاده می‌کند. به عبارت دیگر، سرمایه‌ی فرهنگی به طوردائمی در قلمرو امکانات یک قشر، گروه، طایفه یا قبیله است.

بورديو جامعه شناس فرانسوی در تحقیقی که بر اساس فرضیه عدم تساوی سرمایه فرهنگی انجام داده، سرمایه فرهنگی را به سه دسته تقسیم می‌کند:

۱- سرمایه فرهنگی بدن^۱ و فردی. (Salehi Amiri, 2007) ۲- سرمایه عینی فرهنگی؛^۳ ۳- سرمایه فرهنگی نهادی^۲ و ضابطه‌ای.

(Rahimzadeh, 2009) در تحقیق خود با عنوان "احساس تنهایی و خوداثربخشی اجتماعی در نوجوانان" جمعیت نمونه‌ای از ۶۲۹ دانش آموز شهر تهران را مورد آزمون قرار داد و نتایج حاصل از پرسش‌نامه حاکی از آنست که خوداثربخشی در ایجاد روابط مثبت اجتماعی نقش دارد.

تحقیقی توسط (Orak, 2021) تحت عنوان "اثربخشی گذران اوقات فراغت بر شادکامی خوداثربخشی و سلامت روان دانش آموزان متوسطه دوم شهرستان باغملک سال تحصیلی ۹۶-۹۷" به انجام رسیده‌است و طی آن دو کلاس ۶۰ نفر از دانش آموزان پسر متوسطه دوم و با روش نمونه‌گیری تصادفی این نتیجه حاصل شده است: رابطه‌ای مثبت و معنادار بین خوداثربخشی و اوقات فراغت وجود دارد.

در پژوهشی که توسط (Qazvinah, 2022) با این عنوان "اثربخشی بسته آموزشی رضایت تحصیلی بر خودتنظیمی و ابراز وجود دانش آموزان مقطع متوسطه" ارائه شده، تعداد ۶۰ نفر از دانش آموزان متوسطه دوم کرمانشاه به طور تصادفی در ۸ طبقه آزمون شدند که نتایج حاکی از آنست که رضایت تحصیلی در افزایش ابراز وجود دانش آموزان موثر و رابطه‌ای معنادار دارد.

(Careen, 2014) در تحقیق خود با عنوان "آیا زمان اوقات فراغت اثر مثبتی بر استرس روزانه افراد دارد یا اثر واسطه‌ای، یک آزمون با استفاده از داده‌های خاطرات ۸ روزه" به این نتیجه دست یافته است که بین خود اثربخشی و فعالیت فیزیکی و اوقات فراغت دانش آموزان رابطه وجود دارد.

در پژوهش "تأثیر عوامل اجتماعی شدن بر هویت جوانان (همسالان، مدرسه و رسانه)" توسط (Abdmoulai, ۲۰۱۴) که به روش پژوهش پیمایشی مربوط به ۳۸۲ نفر از دانش آموزان متوسطه شهر تهران صورت گرفته است به این نتیجه اشاره شده است که همسالان، مدرسه و رسانه در شکل دهی هویت دانش آموزان نقشی معنادار و مستقیم دارد.

عباسی (Abbasi, 2014) در تحقیق خود با عنوان بررسی میزان هویت دینی بین دانش آموزان مقطع متوسطه (ناحیه ۱ شهر ری)، روش پیمایش را در پژوهش خود به کار گرفته است و با شیوه گردآوری داده‌ها با پرسشنامه به این نتیجه رسیده است که هویت دینی یک مفهوم چند بعدی است و هویت دینی با هویت رابطه دارد.

تحقیقی توسط (Bakhshian, 2020) تحت عنوان "عوامل مرتبط با هویت‌یابی دانش آموزان دوره متوسطه استان مازندران" صورت گرفته و در آن یک نمونه ۳۹۴ نفری از دانش آموزان مازندران با پرسشنامه به این نتیجه رسیده است که بین شخصیت دانش آموزان و انواع هویت رابطه وجود دارد.

در پژوهشی که توسط (Jana abadi, ۲۰۲۳) با این عنوان "نقش هویت اخلاقی در پیش بینی سازگاری تحصیلی و خود کارآمدی تحصیلی دانش آموزان" صورت گرفته است مربوط به دانش آموزان متوسطه دوم شهر زاهدان در قالب ۳۶۶ نفر بوده است و با روش تحقیق توصیفی همبستگی به این نتیجه رسیده است که هویت اخلاقی دانش آموزان و غالباً جوانان و نوجوانان بر سازگاری تحصیلی و نیز خود کارآمدی آنها تأثیر مثبت دارد.

ولکمر (Volkmer, 2014) در مقاله‌ای با عنوان فضاهای دیالکتیکی در حوزه‌ی عمومی جهانی: خاطرات رسانه‌ای در طول نسل‌ها، استدلال می‌کند که گسترش کانال‌های خبری بین‌المللی «اجتماعات خیالی» را ایجاد کرده که بر اتحادهای سیاسی، روزنامه‌نگاری مرسوم و به طور ویژه حوزه‌های عمومی ملی تأثیر می‌گذارد. وی موضوعات

¹Embodied Cultural Capital

²Objectified Cultural Capital

³Institutionalized Cultural Capital

جدید جهانی شدن را مورد بحث قرار داده و بر تأثیر فرآیندهای جهانی‌سازی مرتبط با رسانه‌ها بر «جهان‌های زندگی» در کشورهای مختلف تمرکز می‌کند.

مارتوس (Martos, 2017) در تحقیقی با عنوان نظریه خود تعیینی و زمینه‌های نوظهور علم روابط و نظریه ساخت و ساز نیچ. مجله اروپایی ذهنی سلامت، ۱(۱۲)، ۷۳-۸۷. بیان می‌دارد که بیان می‌دارد که بین انگیزه کار و انگیزه رابطه همبستگی وجود دارد و ارتباط آنها می‌تواند ما را به هدف نزدیک کند. نتیجه تحقیق نشان می‌دهد که اگر نیازهای روانی و ارتباطی فراگیران برآورده شود انرژی لازم برای پیشرفت و خودکارآمدی حاصل می‌آید.

اکوینو (Aquino, 2002) در تحقیق خود با عنوان خود اهمیت‌ی هویت اخلاقی، شش مطالعه با استفاده از نوجوانان، دانشجویان دانشگاه و بزرگسالان، ارتباط بین اهمیت خود هویت اخلاقی، شناخت‌های اخلاقی و رفتار را اندازه‌گیری کرده و به این نتیجه رسیده است که رفتار اخلاقی، سنجش هویت اجتماعی و لزوم در نظر گرفتن خودپنداره‌های اخلاقی در تبیین رفتار اخلاقی و خودکارآمدی مورد بحث و موثر واقع شده است.

پژوهشی با عنوان " نقش دین در استقرار و هدایت دولت " توسط (Iderm, ۱۹۹۷) این طور اشاره شده است که نظام اسلامی با داشتن ویژگی‌های درونی در مرحله چهارم حیات بشری و همگرایی خود خواسته پیشرفته نقش موثرتری ایفاء کرده است و حضور پررنگ تری خواهد داشت.

خان محمدی (Khan Mohammadi, ۲۰۲۰) در تحقیق خود با عنوان " بررسی وضعیت دینداری جوانان شهر سرپل ذهاب و برخی عوامل مرتبط با آن " که با روش پیمایش و با ابزار پرسشنامه از حجم نمونه ۶۳۵ نفر بررسی کرده است به این نتیجه دست یافته است که متغیرهای هویت ملی، سرمایه اجتماعی و هویت قومی ارتباطی مستقیم با میزان دینداری دارند به علاوه مدرنیته نیز بر این امر موثر می‌باشد.

پژوهشی توسط (Hosseinpour, ۲۰۱۵) تحت عنوان " مطالعه وضعیت دینداری جوانان با تاکید بر دینداری خودمرجع (ارائه یک نظریه زمینه‌ای) " به روش کیفی تفسیری انجام شده است که در آن دینداری امروز جوانان را سیال و بی‌شکل، بریکولاژ (سرمه‌بندی التقاطی و ساخته و پرداخته)، دارای خصلت غیر نهادینگی و خواهان سعادت به جای رستگاری، شخصی و در نهایت بازار دین در قالب دین خصوصی بیان کرده است.

و در پژوهش " رابطه بین ویژگی‌های شخصیت و خوداثربخشی با خودناتوان‌سازی و اهمالکاری تحصیلی دانش آموزان " توسط (Rahimzadeh, 2009) مربوط به دانش‌آموزان پسر تربت جام در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ است و با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون، این طور بیان شده است که بین ویژگی‌های شخصیتی و هویتی دانش‌آموزان با خوداثربخشی ایشان رابطه وجود دارد.

ذوالفقاری (Zolfaghari 2010) پژوهش خود را با این عنوان « رابطه میزان دینداری با نوع دینداری » تنظیم و تألیف نموده است که در آن با استفاده از مدل سنجش دینداری گلاک و استارک و سنجش انواع قرائت‌های دینی از مدل ویلیام شپرد به بررسی رابطه انواع قرائت‌های دینی با میزان دینداری پرداخته است. و به اثبات رابطه‌ی نوع دینداری و قرائت دینی با میزان دینداری رسیده است.

جنالیزاده چوبدستی (Janalizadeh Choobdesti, ۲۰۲۰) مقاله‌ی خود را با عنوان « در جستجوی سرمایه فرهنگی » و با روش اسنادی و منبعث از آراء پیر بوردیو و دیماچو به انجام رسانده است. یافته‌ها نشاندهنده‌ی آنست که بوردیو سرمایه فرهنگی را برای تحلیل اثر فرهنگ بر نظام طبقه و رابطه کنشها و ساختارها وضع نمود. دیماچو آن را در قالب تحرک فرهنگی مطرح کرده و بیان می‌دارد که، نظم پایگاهی سنتی از بین رفته و تأثیر مدرسه بیشتر از خانواده شده است.

محمدرضائی (Mohammadrezaie, ۲۰۱۱) در پژوهش خود تحت عنوان «تاثیر سرمایه فرهنگی خانواده‌ها بر هویت دینی جوانان» دریافته‌است که احساسات و اعتقادات دینی و مذهبی کودکان رابطه منفی با سرمایه فرهنگی خانواده و بعد عملی هویت دینی دارد.

با این اوصاف، به نظر می‌آید جوان و دانش‌آموز در جامعه مدرن دین را هرچه بیشتر شخصی‌تر می‌بیند و مدل دینداری سنتی را بر نمی‌تابد، از تظاهرات دینی روبرتافته و رو به سوی دینداری ذهن‌گرایانه و فردمدارانه می‌آورد.

هدف از این پژوهش بررسی کیفی خود اثربخشی دانش‌آموزان از حیث عملکرد تحصیلی و زندگی اجتماعی، متاثر از انواع هویت‌های اجتماعی منتشر در سرمایه‌های فرهنگی افراد است. و یا به عبارتی بررسی میزان اثر هویت‌های دینی بر عملکردهای تحصیلی و خود اثربخشی دانش‌آموزان است به نحوی که بتوان به این پرسشها پاسخ گفت:

- سرمایه فرهنگی چه تاثیری بر خود اثربخشی دانش‌آموزان دارد؟
 - هویت‌های دینی و مذهبی چه سهمی در خود اثربخشی دانش‌آموزان دارند؟
- با عنایت به حساسیت نظری و پس از انجام مصاحبه‌ها با گروه‌های هدف و جامعه آماری مورد نظر و حجم نمونه، داده‌آمایی و مقوله‌بندی در قالب مدل گلاک و استارک^۴ پردازش دینداری در ابعاد پنج‌گانه صورت گرفت، و پس از سه مرحله کدگذاری مرحله مند (باز، محوری و انتخابی)، متن مصاحبه‌ها مطابق نظریه داده بنیاد به مقولات پنج‌گانه از جمله پدیده اصلی با عنوان خود اثربخشی دانش‌آموزان (عملکرد تحصیلی و زندگی اجتماعی) پسر متوسطه دوم شهر شاهرود در قالب مدل مفهومی استراوس و کوربین رسیدیم

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق پیش رو یک روش تحقیق کیفی و گردآوری داده‌ها در این روش استفاده از انواع مصاحبه و مبتنی بر روش داده بنیاد است.

ارائه داده‌های کیفی و طرح مدل نظری مستخرج از دل داده‌ها در چارچوب نظریه داده بنیاد اختصاص داده شده است. تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه و تحلیل محتوا با استفاده از سه روش کدگذاری باز، محوری و انتخابی صورت گرفته‌است.

در این تحقیق برای ایجاد نقشه کدهای بدست آمده از نرم افزار مکس کیو دی ای نسخه ۲۰۲۲ استفاده شده است.

تعداد مصاحبه شونده‌گان ۱۸ نفر می‌باشند که ۸ نفر دانش‌آموز، ۶ نفر معلمان و ۳ نفر والدین دانش‌آموزان می‌باشند و این تعداد افراد و گروه‌ها در قالب پنل مطرح شده مورد مصاحبه و پژوهش قرار گرفته و با طرح سوالات در حوزه خود اثربخشی و کیفیت هویت دینی ایشان و به مدت حدود تقریبی ۳۰ دقیقه و بررسی و ثبت و ضبط گفتگوی آنها، تحلیل محتوای داده‌ها و تمام امکاناتی که جریان مصاحبه را به پیش برده و به مقصد می‌رساند، پرداختیم تا کم و کیف هدف مشخص و گردآوری شود تا آنجا که به اشباع نظری برسیم.

پس از داده‌آمایی و اشباع نظری، محقق برای تحلیل داده‌ها کدگذاری مرحله مند (باز، محوری و انتخابی) را اجرا و در قالب الگوی پارادایمی ارائه کرده است.

علاوه بر مصاحبه‌ی کیفی اکتشافی نیمه ساخت‌مند، از مشاهدات محقق در کلاس درس و تجربه‌های زیسته او به عنوان معلم نیز در جهت تکمیل و تعیین چارچوب مفهومی و تشخیص کم و کیف خود اثربخشی دانش‌آموزان بهره می‌بریم.

متغیرهای تحقیق در این موضوع مورد پژوهش شامل متغیر مستقل (ابعاد و انواع هویت‌های دینی) و وابسته (خود اثربخشی) می‌باشد.

^۴Glock and Stark

برای فهم مختصات متغیر وابسته و انواع آن به روش داده بنیاد کار کیفی اکتشافی بر روی جامعه مورد مطالعه یعنی دانش آموزان پسر سطح دوم متوسطه شهر شاهرود را تا اشباع نظری انجام می‌دهیم تا به استحصال پدیده اصلی از محل مصاحبه و ... و با پشتوانه‌ی ذهن باز و وام گرفتن از حساسیت نظریه‌ای برسیم.

برای تامین روایی^۵ و اعتبار پژوهش کیفی از روش لینکلن و گوبا^۶(۱۹۸۵) و با استفاده از قابلیت اعتبار از طریق تماس طولانی و بررسی زوایای مختلف، تبادل نظر با هم‌تایان^۷ و کنترل از سوی اعضا، قابلیت انتقال از طریق توسعه و توصیف غنی از مجموعه داده‌ها در طول مرحله‌ی گردآوری و استفاده از رویه‌های ویژه کدگذاری، قابلیت تایید از طریق بررسی دقیق داده‌های خام، تفسیرها و یافته‌ها و حفظ یادداشت‌ها، اسناد و ضبط داده‌ها و مصاحبه‌ها و نیز برای تامین پایایی^۸ و اطمینان پژوهش، از طریق هدایت دقیق جریان مصاحبه برای گردآوری داده‌ها و استفاده از کمیته تخصصی برای اجماع در مورد پدیده‌ها استفاده شده‌است. (Abbaszadeh, 2012)

یافته‌ها

برای دست‌یابی به مدل و گزاره‌های فرضیه‌ای برآمده از آن، با ۱۸ نفر از دانش آموزان، اولیاء و دبیران مصاحبه شد تا در ارزشها و باورها، روابط دینی و سیاسی خانواده، میدان‌های سرمایه و آموزش و پرورش و عوامل آموزشی بررسی و تحقیق و تعمق صورت گیرد.

با عنایت به حساسیت نظری و پس از انجام مصاحبه‌ها، داده‌آمایی و مقوله‌بندی در قالب مدل گلاک و استارک پردازش دینداری در ابعاد پنج‌گانه صورت گرفت، و پس از سه مرحله کدگذاری مرحله مند (بازو محوری^۹ و انتخابی^{۱۰}) متن مصاحبه‌ها مطابق نظریه داده‌بنیاد به مقولات پنج‌گانه از جمله دلالت پدیده اصلی بر خود اثربخشی دانش آموزان تحقق یافت.

۱ مقوله محوری (پدیده)

پدیده‌ی اصلی در حقیقت مرکز ثقل مقوله‌ها و هسته‌ی حوزه‌ی معنایی به حساب می‌آید که برخاسته از مسئله‌ی تحقیق و از مجموع مفاهیم در شبکه‌ی معانی با ذهن خلاق در خلال کدگذاری‌ها استنباط می‌گردد و پاسخی افق‌گشا و راهگشا است به اینکه با همه‌ی این داده‌های زمینه‌ای، مرکز و مرجع تمام این رویدادها و قضایا کجا است؟ (Farasatkah, 2016:172).

در این پژوهش از آنجا که عباراتی همچون تغییرات در خود، عملکرد تحصیلی، حل مشکلات زندگی و ... در مصاحبه‌ها بیشتر تکرار شده بود و بیشترین ارتباط را با سایر مقوله‌ها داشت، عبارت خود اثربخشی، به عنوان مقوله محوری انتخاب شد و در مرکز فرایند کدگذاری محوری قرار گرفت

۲ شرایط و موجبات علی

موجبات علی، علل و موجبات اصلی که پدیده‌ی مورد اکتشاف (مقوله اصلی) از آنها ناشی می‌شود. (Farasatkah, 2016:100).

جدول شماره ۲: موجبات علی خود اثربخشی دانش آموزان

^۵validity
^۶Lincoln & guba
^۷Exchange ideas with peers
^۸Reliability
^۹Open coding
^{۱۰}Axial coding
^{۱۱}Selective coding

کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
عامل ارتباطی دانش آموز	نحوه ارتباط گیری دانش آموز و ساختار تعاملاتی	هویت و ساختار تعاملاتی خود اثربخش
احساس مسئولیت	ویژگی های شخصیتی و ساختارهای هویتی	
بحران هویت		
درک ارزش انسان		
وجوه شخصیت دانش آموز		
تصمیم گیری شخصی / مطالعه خودخواسته		
دینداری اندیشمندانه	تعاملات دینی و جو اعتقادی	خود اثربخشی ساخت هویت دینی
مشارکت سیاسی	مشارکت سیاسی ترغیبی	هویت سیاسی خودپندار

۲/۱ هویت و ساختار تعاملاتی خود اثربخش

روابط والدین با یکدیگر و با فرزندان نقشی مهم در سلامت روانی اعضای خانواده دارد. دوستی می‌تواند نوجوانان را از این مرحله عبور کرد. (moosavi monfared,2015).

« قبلا اینقدر منزوی و تنها بودم که تنها کسی که باهاش صحبت میکردم خواهرم بود... » (دانش آموز IN-S-01، پایه ۱۱ انسانی)

۲/۲ خود اثربخشی ساخت هویت دینی

هویت دینی جوانان رابطه وثیقی با هویت و تشخیص آنان دارد. (Abbasi,2014).

« دانش آموزان از سال هشتم و نهم به شدت مذهبی هستند یعنی بحران هویت دارند چالش دارند... » (معاون پرورشی IN-M-14)

۲/۳ هویت سیاسی خودپندار

رابطه‌ی مستقیم و مثبتی بین دوستان دانش و مشارکت سیاسی آنها وجود دارد چرا که این روابط برای آنها ارزشمند است. (Tayibinia,2015).

« ۱۰ الی ۱۲ نفری که توی مدرسه ما فعالیتهای بسیج و تشکل‌های دانش آموزی دارند به دلیل علاقه خودد شونه... » (مدیر مدرسه IN-M-13)

۳ بسترها و شرایط زمینه‌ای

موجبات علی در بسترها و شرایط زمینه‌ای تحقیق بر پدیده‌ی اصلی اثر می‌گذارد. (Farasatkhhah, 2016:100).

در جدول شماره ۳، شرایط زمینه‌ای که منجر به پدیدآیی پدیده‌ی اصلی شده است بیان شده است.

جدول شماره ۳: شرایط زمینه‌ای خود اثربخشی دانش آموزان

کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
دنیای گسترده دریافتها و ارتباطات	دنیای ارتباطات و جریان رسانه ای	جریان‌ها رسانه ای و امکان های تعاملاتی
برون گرایی		
روشنگری نظام علم، مطالعه دستوری و دگرخواسته	روشنگری نظام علمی و مقام علم	
رویکرد دینی	تائیرات دینی و اعتقادی	
الگویابی ذات گرایانه اعتقادی	الگویابی و عقل ذاتی	خوداثربخشی بر محور الگو
فوق برنامه های غیرجذاب	اوقات فراغت	
اوقات فراغت مرسوم		
اوقات فراغت و تعهدات عقلانی	اوقات فراغت و تعهدات عقلی	
فوق برنامه های مطرود	تفریحات و زمان های عطف	
امکانات شخصی	تشخص و نظام فاعلی	تشخص و نظام فاعلی
تشخص و نظام فاعلی		

۳/۱ رسانه و امکانات تعاملاتی

شبکه (رسانه‌ها) و خود، اصل و شکل دهنده‌ی هویت افراد است. (Abdmoulai, 2014).

« ... عوامل انحرافی در منزل زیاده تلویزیون کامپیوتر کتابهایی که خریدم ... ولی اینجا تو پانسیون فقط درس ... » (دانش آموز IN-S-03، پایه ۱۲ انسانی)

۳/۲ خوداثربخشی بر محور الگو

« ... صحبت‌هایم با استادم توی اوقات فراغت در حوزه قانون جذب هست قانون ارتعاشات روان شناسی ال ام بی یا عصب شناسی ... » (دانش آموز IN-S-01، پایه ۱۱ انسانی)

۳/۳ تفریحات و زمان های عطف

رابطه‌ای وجود دارد بین خوداثربخشی و فعالیت فیزیکی اوقات فراغت. (Orak, 2021).

« ... اوقات فراغتم رو کتاب میخونم فیلم میبینم و بیرون قدم میزنم کافه میرم ... » (دانش آموز IN-S-01، پایه ۱۱ انسانی)

۳/۴ تشخص و نظام فاعلی خود اثربخش‌گرا

بین شخصیت و انواع هویت ارتباط معناداری وجود دارد. (Bakhshian, 2020).

« ... نمایندگی کلاس رو دوست دارم چون توش مدیریت هست ... » (دانش آموز IN-S-01، پایه ۱۱ انسانی)

۴ شرایط مداخله‌گر

شرایط زمینه‌ای عمومی و مداخله‌ای از عوامل تاثیرگذار بر راهبردها می‌باشند. (Emami, 2007:69)

در جدول شماره ۴، شرایط مداخله و میانجی که منجر به پدیدآیی پدیده‌ی اصلی شده اند، بیان شده است.

جدول شماره ۴: شرایط مداخله‌ای خوداثربخشی دانش‌آموزان

کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
اهتمام خانوادگی	اهتمام خانوادگی	زندگی خانوادگی دانش آموز
دنیای غیر ایدئولوژیک دوستی	دنیای دوستی و تعاملات اجتماعی	دوستان و زندگی اجتماعی بیرونی
ساختارهای تشریفاتی مدارس	ساختارها و محتواهای آموزش و پرورش	نقش آموزش و پرورش مکانیکال
آموزش و پرورش مکانیکال		

۴/۱ زندگی خانوادگی دانش‌آموز

یکی از روش‌های ارتقاء خود کارآمدی اجتماعی نزد جوانان و نوجوانان آگاهی رسانی والدین به نقش و منزلت ایشان در زمینه این ارتقاء است. (Velor, 2023).

« ... قبول کردن فرزندان از طرف پدر و مادر به اینکه اونا رو توی خانواده بزرگسال تلقی کنند یا بچه به اثبات فرزندان از خود نزد والدین بستگی داره پس همونطوری هم نزد والدین... » (دانش آموز IN-S-05، پایه ۱۲ انسانی)

۴/۲ دوستان و زندگی بیرونی

« ... به واسطه دوستم زندگی در مدرسه برام قابل تحمل می شه... » (دانش آموز IN-S-01، پایه ۱۱ انسانی)

۴/۳ نقش آموزش و پرورش

دانش‌آموزان در مدرسه با فعالیتها و ارائه توانمندی‌هایشان، خود را در برابر سایرین عرضه می‌دارند که این موجب زندگی موثرتر ایشان می‌گردد. (Karimzadeh, 2023).

« ... سامان صبح میاد پانسیون توی مدرسه شب ساعت ۱۰ شب میاد خونه ... » (والدین IN-P-16،)

« ... درس خوندن مثل اینه که آش و کشک خاله است بخوری پاته نخوری پاته... » (دانش آموز IN-S-01، پایه ۱۱ انسانی)

۵ راهبردها

راهبردها و استراتژی‌ها در حقیقت کنشها و برهم کنش‌های ویژه‌ای هستند که منتج از پدیده‌ی محوری می‌باشند (Emami, 1386:69)..

نتایج برآمده از مباحثه‌های صورت گرفته در این تحقیق میباید آنست که دانش‌آموزان پسر متوسطه‌ی دوم در پاسخ و واکنش به گرایش‌های دینی و دگرگشت آن پنج راهبرد را نشان داده‌اند که در جدول شماره ۵ بیان شده است.

جدول شماره ۵: شرایط راهبردی خوداثربخشی دانش‌آموزان

کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی

رضایت تحصیلی خوداربخش	رضایت تحصیلی و علمی	رضایت تحصیلی
	تقویت بنیه علمی	قوی شو گر راحت جان خواهی
خودابرازی و غرور	خودابرازی و غرور	خودابرازی و غرور ملی
دینداری عقل گرایانه خوداربخش	مطالبات دینی و مفاهیم عقلی	بی اعتنایی به مرام دینی مدرسه
		استفاده ابزاری حکومت از دین

۵/۱ رضایت تحصیلی

بی‌شک برنامه‌های آموزشی و رضایتمندی از فعالیت تحصیلی باعث افزایش ابراز وجود دانش‌آموزان می‌شود. (Qazvinah, 2022).

« اگرچه عملکرد تحصیلی ام‌الان در انسانی خیلی بالا نیست ولی از مطالعه این علوم و رشته لذت می‌برم...» (دانش آموز IN-S-02، پایه ۱۱ تجربی)

۵/۲ خودابرازی

خود کارآمدی، نقش واسط و میانجی در ارتباط با هویت تحصیلی موفق و باورهای معرفت شناختی دارد. (Moradi, 2023).

« ابتدا برای چشم هم چشمی و ادعا مطالعه می‌کردم و اطلاعاتم رو زیاد می‌کردم...» (دانش آموز IN-S-04، پایه ۱۱ انسانی)

۵/۳ دینداری عقل گرایانه خوداربخش

« الان یک جوری شده که مردم هر چی از سیاست میبینن به پای دین می‌نویسن...» (دانش آموز IN-S-03، پایه ۱۱ انسانی)

۶ پیامدها و نتایج

نتایج و پیامدهای یک پژوهش کنش‌ها و واکنش‌هایی است که جهت مقابله، اداره و یا کنترل پدیده مرکزی به انجام می‌رسد. (Babaei, 2023: 198).

تحلیل صورت گرفته از مصاحبه‌های این تحقیق معرف آنست که واکنش دانش‌آموزان پسر متوسطه‌ی دوم به گرایش‌های دینی و دگرگشت‌های آن نتایجی را در بر داشته‌است که در جدول شماره ۶ ارائه شده است.

جدول شماره ۶: نتایج و یافته‌ها خوداربخشی دانش‌آموزان

کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
خویشتن داری مفهوم گرایانه دینی	دینداری خویشتن دارانه	دین داری خویشتن دارانه خوداربخش گرا
مطالبات مفهومی	آزادی خواهی دینی	
آزاد اندیشی دینی		

خوداثربخشی دینی علم محور		آزاد اندیشی اعتقادی با چاشنی عواطف
	علم گرایی ذات گرایانه	انتخاب های عقلانی و مدخلیت عقل
		عملکرد تحصیلی و مطالبه مفوم گرایانه
		اصل انتخاب های عقلانی در بستر عواطف
مشارکت سیاسی ترغیبی خوداثربخش	مشارکت سیاسی فطرت گرا	مشارکت سیاسی ترغیبی فطرت گرا
سکولاریسم و سوء استفاده های تاریخی	سکولاریسم و سوء استفاده های تاریخی	جدایی دین از سیاست و سوء استفاده های تاریخی
اجبار سیستمی خوداثربخش	اجبار سیستمی برنامه های ملی- مذهبی	اجبار سیستمی برنامه های ملی- مذهبی

۶/۱ دینداری خویشتن دارانه خوداثربخش

خودنظارتی با مراقبه اسلامی و خویشتن داری رابطه مستقیم دارد و مراقبه مذهبی تأثیری مثبت بر قدرت درونی و خویشتن داری دینی دانشجویان دارد..(Nosrati,2020).

« عضویت بسیج پایگاه از کلاس چهارم ابتدایی با ترغیب عمومی... » (دانش آموز IN-S-02، پایه ۱۲ انسانی)

۶/۲ خوداثربخشی دینی علم محور

در سیر حیات اجتماعی بشر، همگرایی خودخواسته پیشرفته، به دلیل سلطه ناپذیری اکثریت در برابر نظام های سلطه نمود آزادی خواهی، استقلال و هویت یابی رشد یافته است. (Iderm,1997).

« حقیقت پس پرده بسیار نیک هست یکی از گلهای این حقیقت همان حاج قاسم عزیز است ولی پرده کشیدند و نگذاشتند که نور و تصویر حقیقی دیده بشه... » (دانش آموز IN-S-05، پایه ۱۱ تجربی)

۶/۳ مشارکت سیاسی ترغیبی خوداثربخش

پدیده مشارکت سیاسی سابقه ای طولانی و به قدمت عمر بشر دارد. و از طرفی بین تعهد دینی با مشارکت سیاسی خودخواسته (فطرت گرا) رابطه مثبت و مستقیمی وجود دارد. (Tayibinia,2015).

« توی اماکن دینی و هیئت ها خوبه حس و حالم . میرم توی عرفان ... » (دانش آموز IN-S-02، پایه ۱۱ ریاضی)

۶/۴ سکولاریسم و سوء استفاده های تاریخی

اهمیت و جایگاه معنا در زندگی از آنجا ناشی می شود که با ورود به دنیای مدرن نظام های ارزشی سنتی دچار مشکل می شوند. و سیال بودن جهان زندگی مدرن کثرت معناها و روایت های متعدد و متنوع از آن انسان ها را دچار حیران و تشویش می نماید. و سوء استفاده های تاریخی سکولاریسم از جهان معنا را موجب می گردد. (Khan Mohammadi,2020).

« ... اصطلاح کار خودشان است نشون از این داره که عملکرد حکومت با باورهاش یکسان نیست یعنی دین رو ابزار قرار دادن »
(دانش آموز IN-S-05، پایه ۱۲ انسانی)

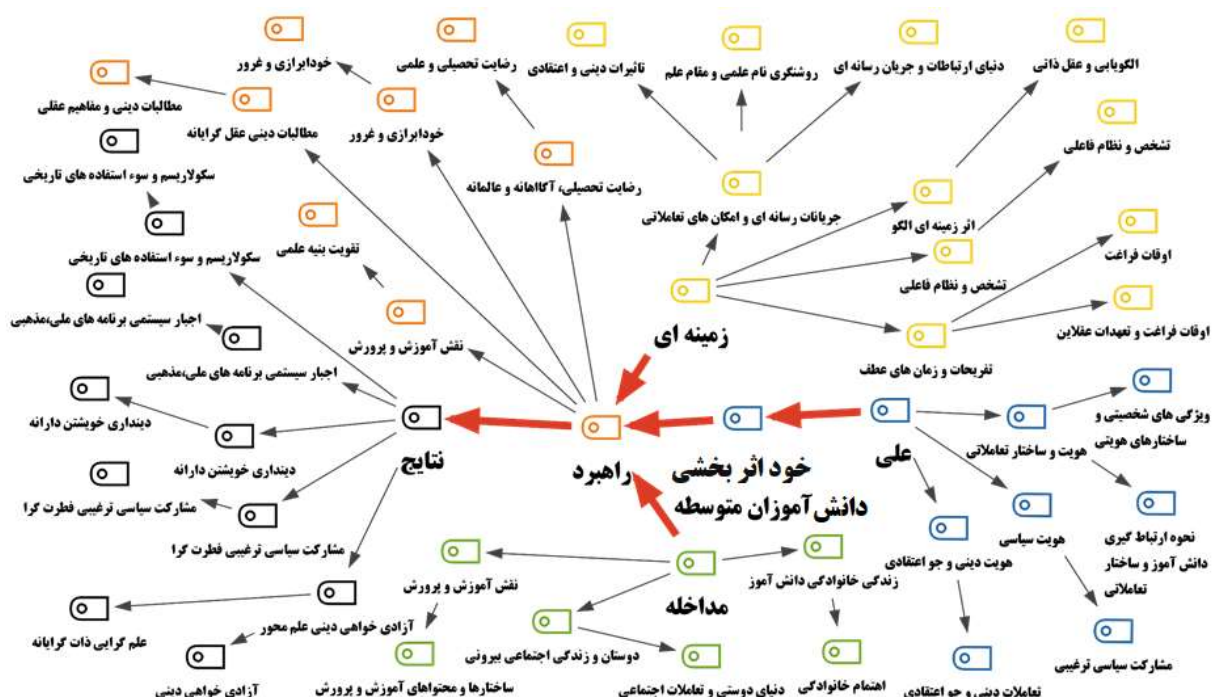
۶/۵ اجبار سیستمی خود اثربخش

مهمترین گام‌هایی که در سنوات اخیر بر اساس دوره‌های دانش‌آموزی برای ایجاد فضاهای مشارکتی دانش‌آموزان در مدارس ایجاد شده است تشکّل‌ها، انجمن‌ها و شوراهای دانش‌آموزی است که هر یک فضایی برای مشارکت، فعالیت و اجرای برنامه‌های آموزش و پرورش توسط دانش‌آموزان را مهیا می‌کند. (Navabakhsh, 2011).

« ... ولی در برنامه‌های ملی مذهبی رغبتی ندارند اجبار سیستم است. » (معاون پرورشی IN-M-14).

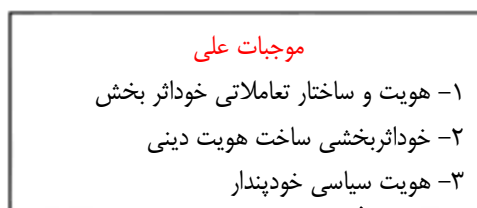
مدل نهایی تحقیق:

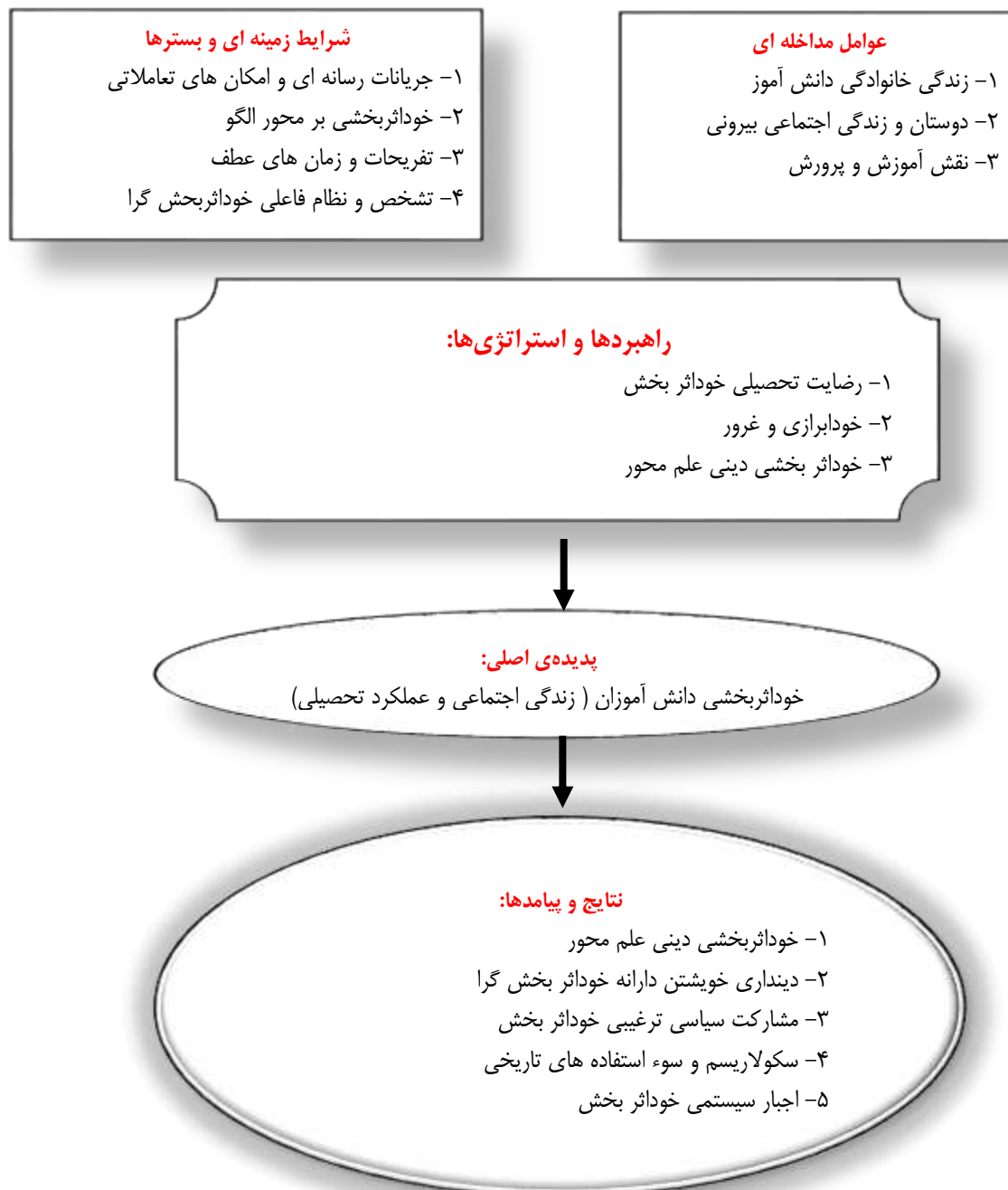
بعد از پایان تجزیه و تحلیل و سنجش داده‌های مختلف، مدل نهایی تحقیق به شکل زیر ارائه شده است.

تصویر شماره ۱: الگوی نهایی تحقیق، خروجی نرم افزار مکس کیو دی ای

در نهایت براساس تجزیه و تحلیل صورت گرفته طی سه مرحله کد گذاری باز، کد گذاری محوری و کدگذاری انتخابی، روابط بین مقوله‌های شکل گرفته در داده‌ها نشان داد که الگوی شکل گرفته با شکل اصلی الگوی پارادایمی (مدل الگویی یا سرمشق) اشتراک و کوربین تطابق دارد، یعنی پدیده محوری، (خود اثربخشی دانش آموزان)، متأثر از شرایط علی بوده و خود بر راهبردها تأثیرگذار است. راهبردها نیز به نوبه خود تحت تأثیر شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر، پیامدهای مرتبط با پدیده مورد بررسی را شکل می‌دهند. این الگوی پارادایمی به شرح شکل شماره ۱ می‌باشد.

نمودار شماره ۲: مدل پارادایمی تحلیل

بحث و نتیجه‌گیری

خوداثربخشی، پندار فرد است از خود، توانائی‌ها و استعدادهایش، و این تلقی از خود، با فردیت و هویت افراد و دانش‌آموزان در ارتباط است. کیفیت هویت فرد در ابعاد مختلف آن بر کیفیت اثربخشی فرد اثرگذار است.

با اوصافی که گذشت بررسی وضعیت خود اثربخشی دانش‌آموزان متأثر از هویت، ویژه هویت‌های دینی هدف این پژوهش به حساب می‌آید.

در نتایج تحقیق کیفی و در مدل پارادایمی مطرح شده، مقولات علی از جمله هویت و ساختار تعاملی با نتایج تحقیق (Moosavi monfared, 2015)، همخوان است، چنانکه خانواده بر کیفیت تعاملاتی روابط خانوادگی و به تبع آن بر تلقی افراد از خود و استعدادهایشان و نیز بر میزان خود اثربخشی ایشان موثر است. مقوله هویت دینی و تاثیر آن بر خود اثربخشی نیز، با نتایج (Abbasi, 2014)، که بیانگر رابطه دین و مفاهیم دینی با هویت است، همخوان و همپوشان است. هویت سیاسی و مشارکت سیاسی و ارتباط مستقیم آن با خود اثربخشی نیز منطبق با نتایج تحقیق (Tayyeb niya, 2015)، است که ابرازگری هویت سیاسی را بیان می‌دارد.

نتایج تحقیق (Abde moulai, 2014)، مبنی بر رسانه‌های هویت‌ساز، مقوله رسانه و امکانات تعاملاتی را تایید می‌کند، همچنین است نتایج تحقیق (Orak, 2021)، با اثر مثبت اوقات فراغت بر خود اثربخشی دانش‌آموزان. مقوله‌ی تشخیص و نظام فاعلی مورد تایید پژوهش (Bakhshiyani, 2020)، است که بر رابطه معنادار و مثبت بین شخصیت و هویت، با خود اثربخشی اشاره دارد.

مقوله‌ی نقش و جایگاه آموزش و پرورش با تحقیق (Karim zadeh, 2023)، که بیان می‌دارد، مدرسه محل ارائه فعالیتها و توانمندی‌های دانش‌آموزان و محلی برای ابراز وجود و نمایش خود اثربخشی آنهاست، هم‌راستا می‌باشد.

مقوله‌ی رضایت تحصیلی و ارتباط آن با ابراز وجود دانش‌آموزان، با تحقیق (Qazvinah, 2022)، همپوشان است. (Moradi, 2023)، نیز با تحقیق خود که اشاره به خودکارآمدی و واسطه‌گری آن در هدایت تحصیلی دانش‌آموزان دارد به مقوله خود ابرازی دانش‌آموزان ارجاع دارد.

سلطه‌ناپذیری مردم در برابر نظام‌های سلطه و آزادی‌خواهی و معنویت‌گرایی، از نتایج تحقیق (Iderm, 1997)، است که با مقوله‌ی آزادی‌خواهی همخوانی دارد. مشارکت سیاسی قدمتی به دارازی عمر بشری داشته و تعهد دینی با مشارکت سیاسی خودخواسته و آگاهانه رابطه مثبت دارد، این، نتایج تحقیق (Tayibinia, 2015) است. همچنین کتاب ده گفتار (Motahari, 1993)، با این مفهوم که، با همگانی شدن تقوا و نفی سلطه، آزادی معنوی و دینی که اساس تمام آزادی‌هاست نیز به وجود می‌آید، همخوان با مقوله‌ی آزادی‌خواهی و معنویت‌گرایی می‌باشد. مقوله‌ی سوء استفاده‌های تاریخی سکولاریسم نیز با تحقیق (Khan mohammadi, 2020)، که اشاره دارد به اینکه، در دنیای مدرن، سکولاریسم موجب سوء استفاده‌های تاریخی از جهان معنا شده است، همپوشان می‌باشد.

و در یک نتیجه‌گیری کلی می‌توان گفت، خود اثربخشی، بخشی مهم از اثر وجودی و هویت فردی دانش‌آموزان است که متأثر از عوامل و پدیده‌های فراوان فردی و اجتماعی از جمله هویت فردی و هویت اجتماعی در قالب معنویت، دیانت، سیاست، رسانه‌ها و آموزش و پرورش، اوقات فراغت، خانواده، دوستان و الگوها و امثالهم می‌باشد. با توجه به فلسفه وجودی انسان و معناگرایی او، هویت‌های مختلف دینی، متناسب با ماهیتشان، بر خود اثربخشی دانش‌آموزان تاثیر می‌گذراند. به عبارتی، کیفیت خود اثربخشی، متناسب با هر یک از انواع دینداری سنتی و متکثر، ظهور و بروز می‌یابد..

لازمه‌ی تحقق و ارتقاء خود اثربخشی، سازماندهی و هدفمندسازی سرمایه فرهنگی در جهت تقویت هویت فردی، اجتماعی و دینی در دانش‌آموزان است بنابراین ضروری است تمام دستگاه‌های مجری و ابزارهای موجودی سرمایه‌ی فرهنگی در یک جهت و چستی صحیح کار کنند ابزارهای تولید سرمایه فرهنگی باید دارای خروجی با قابلیت متقاعدسازی، باورپذیری، این‌همانی و تولید عدالت باشد، یعنی اینکه سیستم آموزشی کشور می‌تواند با افزودن مجموعه‌های جامعه به سرمایه‌ی فرهنگی، نقش برابر ساز و عدالت‌گستر را ایفا نماید. (Salehi amiri, 2012)، بنابراین تمام ابزارها و ساز و کارهای یک سیستم باید در خدمت نظام تعلیم و تربیت قرار گیرد و اولین نهاد مورد

توجه، باید نظام تعلیم و تربیت باشد که نائل شدن به این مهم، خود یک محدودیت محسوب می‌گردد. توسعه و تکامل جوامع بی‌شک در ارتباط با نهادینگی نظام آموزش، و میزان درک و پذیرش متقابل نظام اجتماعی، از آن است. (Moayeri, 2011)، بنابراین پیشنهاد می‌گردد با هم‌افزایی تمام دستگاه‌های نظام سیاسی بر سر حل این مسئله، با اولویت بخشی به دستگاه تعلیم و تربیت، تقویت دینداری و تثبیت آن در دانش‌آموزان از طریق آگاهی‌سازی، متقاعد سازی و پاسخگویی به مطالبات دینی فراهم آید، شاید از این طریق بتوان خود اثربخشی مورد نظر که موجب زندگی اجتماعی، عملکرد تحصیلی و عملکرد دانشی بهتر خواهد شد را تجربه کرد.

پیشنهاد‌های کاربردی پژوهش

- شناخت ویژگی‌ها و شخصیت همکاران از دلایل اثربخشی مدیران است، برای همین مدیران لازم است که با شناخت شخصیت همکاران و بالا بردن میزان تاثیرگذاری‌شان در موضوعات مختلف، لزوم هماهنگی بین آنها و میزان مشارکت در کارهای گروهی و تیم‌سازی را در درون مدرسه انجام دهند.

- ایجاد روابط متقابل و دوسویه در انجام امور و عملکرد شغلی بهتر، تاثیرگذار است، برای همین مدیران لازم است در دیدارهای رو در رو و یا جلسات عمومی از روش‌های سخنوری پویا و هم‌چنین گوش دادن فعال استفاده کنند تا دبیران این امنیت خاطر را داشته باشند که تمام توجه مدیر به حرف‌ها و پیشنهاد‌های آنان است.

- فراهم کردن شرایط خلاقیت و نوآوری یکی از عناصر اثربخشی مدیران در مدارس است. برای این کار مدیران بهتر است به خلاقیت خود و دبیران اعتقاد داشته و از انجام کار به شکل معمول جلوگیری کرده و از آزمون و خطایی که موجب خسران برای دبیران و دانش‌آموزان نشود، نهراسد. یا با ایجاد نظام پیشنهادات، به ترغیب خلاقیت و نوآوری در ارایه ایده‌ها و نظریات، حمایت کنند.

نتیجه گیری

خود اثربخشی در هر نوع دینداری دیده می‌شود، لیکن نوع و کیفیت آن متفاوت است. در دینداری سنتی به جهت نوع دینداری، خود اثربخشی ثابت و محرز است و در دینداری متکثر و مدرن خود اثربخشی در تکاپو، تلاطم و توأم با تعالی بخشی و شفافیت بخشی به هویت فردی، زندگی اجتماعی و عملکرد تحصیلی می‌باشد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه به رویت و تایید مصاحبه شوندگان رسید.

حامی مالی

پژوهش پیش رو هزینه مالی خاصی نداشته‌است.

مشارکت نویسندگان این مقاله، مستخرج از رساله‌ی دکتری علی اکبر صابری، با راهنمایی ارزنده‌ی آقای دکتر مقصود فراسخواه می‌باشد.

تعارض منافع مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

Abbasi, M. (۲۰۱۴). Investigating the level of religious identity among high school students (District ۱ of Ray city). National Studies Quarterly, No. ۲, pp. ۱۷۰-۱۸۰. [in Persian]

Abbasi, M. (۲۰۱۵). The relationship between religious attitude and motivational academic achievement of students due to the role of self-efficacy. Culture in the university, number four, pp. 57-56. [in Persian]

Abdmoulai, A. (۲۰۱۴). The effect of socialization factors on youth identity (peers, school and media). Family and Research Quarterly, No. 27, pp. 118-136. [in Persian]

Akbari, A. (۲۰۱۸). The causal role of family communication patterns in students' self-efficacy and academic resilience. *Journal of studies and learning (former social sciences and humanities)*, number one, pp. 94-110. [in Persian]

Aquino, K., & Reed, I. I. (2002). The self-importance of moral identity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(6), 1423-1440.

Bakhshian, F. (۲۰۲۰). Factors related to identification of middle school students in Mazandaran province. *Journal of the School of Health and Health Research Institute*, number three, pp. 316-307. [in Persian]

Dehghan pour Farshah, T. (۲۰۲۰). Investigating Bourdieu's cultural capital and growth in religious teachings. *Scientific Research Quarterly of Religion and Cultural Policy*, No. 14, pp. 186-210. [in Persian]

Ezheii, A. (۲۰۱۴). Guilt, self-efficacy and the characteristics of students' resilience. *Proceedings of the Fifth Congress of the Iranian Psychological Association*, No. 10, pp. 67-65. [in Persian]

Farasatkah M. (2010). Iranian school in conflict between two different logics. Retrieved from: <https://farasatkah.blogspot.com/1389/10/27/post-30/> [in Persian]

Farasatkah M. (2016). *Research method in social sciences with emphasis on grounded theory (Data Foundation)*, Tehran, Aghaz Publishing House. [in Persian]

Farasatkah M. (1997). *Religion and society*. Tehran: Publishing Company. [in Persian]

Ghaemi, A. (2008). *A collection of discussions in the field of knowledge, guidance and education of youth*, Tehran: Amiri. [in Persian]

Hajiani, Ebrahim (2009) *Sociology of Iranian Identity*, Tehran: Strategic Research Research Code.p434. [in Persian]

Hasan pour, A. (2014). Criticism of religious typology studies and presenting a new framework. *Culture Strategy*, No. 28, pp. 62-87. [in Persian]

Hossein pour, A. (۲۰۱۵). Studying the state of religiosity of young people with emphasis on self-referenced religiosity (providing a grounded theory). *Iranian Cultural Research Quarterly*, No. 3, pp. 99-۱۳۱. [in Persian]

Iderm, H. (۱۹۹۷). The role of religion in establishing and guiding the government. *Qobsat Quarterly*, No. 4, pp. 113-120.

Jana abadi, H. (۲۰۲۳). The role of moral identity in predicting academic adaptation and academic self-efficacy of students. *Journal of Educational Psychology Studies*, No. 50, pp. 152-165. [in Persian]

Janalizadeh Chubdesti, Haider. Khoshfar, Gholamreza. Sepehr, Mehdi. (۲۰۱۰), *In Search of Cultural Capital*, *Cultural and Communication Studies Quarterly*, pp. 217-228. [in Persian]

Karimzadeh, S. Sarvers, S. and colleagues. (۲۰۲۳). The role and place of education in educating students. *The third national conference of applied studies in education processes*. [in Persian]

Khan Mohammadi, A. (۲۰۲۰). Investigating the state of religiosity of the youth of Sarpol Zahab city and some factors related to it. *Journal of Applied Sociology*, first issue, pp. 109-132. [in Persian]

Martos, T., & Sally, V. (2017). Self-determination theory and the emerging fields of relationship science and Nich construction theory. *European Journal of Mental Health*, 1(12), 73-87.

Mohammadrezaie1 elah*, Azar Gholizadeh, Asghar Aghaei, Majid Toghyani, The effect of cultural capital of families on youth religious identity. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 30 (2011) 1736 – 1741. [in Persian]

Moradi, J. (۲۰۲۲). Investigating the mediating role of successful academic self-efficacy, epistemological beliefs, basic and psychological needs with students' academic achievement motivation. *School Psychology Research Quarterly*, No. 3, pp. 86-97. [in Persian]

Motahari, M. (1993). *ten words* Tehran: Sadra. P. 28. [in Persian]

Mousavi Monfared, F. Sohrabizadeh, L. (۲۰۱۵). Family and youth identity crisis. *Psychology and social health*. [in Persian]

Navabakhsh, M. (2011). Social and cultural factors on student participation in student activities. *Iranian Journal of Social Development Studies*, No. 4, pp. 106-120. [in Persian]

Nosrati, F. (2020). Educational effectiveness of self-monitoring with Islamic meditation approach on self-control of female students of Tehran University. *Journal of Research in Religion and Health*, No. ۶(۲), pp. ۲۰-۳۶. [in Persian]

Orak, J. (۲۰۲۱). The effectiveness of spending leisure time on happiness, self-efficacy and mental health of secondary school students in Baghmolek city, academic year 96-97. *Educational Research Quarterly*, No. 69, pp. 45-66.

Qazvinah, c. (۲۰۲۲). The effectiveness of educational package of academic satisfaction on self-regulation and self-expression of high school students. *Development of Psychology*, No. 7, pp. 86-79. [in Persian]

Rahimzadeh, S. (۲۰۰۹). Loneliness and social self-efficacy in adolescents. *Developmental Psychology Quarterly*, No. 22, pp. 96-87. [in Persian]

Salehi Amiri, R. (2012). *Capital Cultural*, Tehran: Strategic Research Center. Second edition. [in Persian]

Shafi'i, p. (۲۰۲۱). Examining student responsibilities. *Quarterly Journal of Studies and Research in Behavioral Sciences*, No. 6, pp. 74-66. [in Persian]

Tayibinia, M. Naqdi, A. (۲۰۱۵). Investigating students' political participation and factors related to it. *Youth Sociological Studies Quarterly*, No. 7, pp. 57-80. [in Persian]

Velor, P. (۲۰۲۳). Students' experience of the role of family on their social self-efficacy. *7th International Conference on School Psychology*, No. 3, pp. 153-180.

Volkmer, I. (2002). *Dialectical spacs in the global public sphere: media memories across generations*. The Joan Shortenstein center on thee politics and public policy working paper series, Available at http://shortensteincenter.org/wpeontent/uploads/2012/03/2003_05_volkmer.pdf.

Zaimi, H. Osmani, A. Qane Ahmadi, P. (۲۰۱۹). The relationship between personality traits and self-efficacy with students' self-disability and academic procrastination. *New developments in the psychology of educational sciences*, number 10, pp. 12-22. [in Persian]

Zulfaghari, Abulfazl. (۲۰۱۰). The relationship between the amount of religiosity and the type of religiosity. *Social Sciences Quarterly*, No. 49, Shahid University, 103-67.-68. [in Persian]